

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่และสร้างรายได้มหาศาล โดยเป็นที่นำทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณี และอัตลักษณ์ที่มีคุณค่าโดดเด่นของท้องถิ่นเป็นแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวในพื้นที่ซึ่งก่อให้เกิดชาวชุมชนมีรายได้ที่ดีขึ้น บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะการท่องเที่ยวนำรายได้เข้าสู่ประเทศปีละหลายแสนล้านบาท อีกทั้งยังทำให้มูลค่าการท่องเที่ยวไทยในปี 2560 ขยายตัวร้อยละ 9.47 คิดเป็นมูลค่าการท่องเที่ยว 2.754 ล้านล้านบาท มีแนวโน้มที่มูลค่าการท่องเที่ยวจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต (สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย ปี 2560, 2561) การท่องเที่ยวในประเทศจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการลงทุนผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ อันเป็นการช่วยสร้างงานและการกระจายรายได้ไปสู่ทุกระดับอาชีพ สร้างความมั่นคง ความเป็นอยู่ที่ดีมาสู่ชุมชน การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นอุตสาหกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนั้นมากขึ้น และนำรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้น

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ในขณะที่เดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งแบ่งย่อยได้ 2 รูปแบบ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ดี และการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมที่ชุมชนนั้น ๆ จัดขึ้น เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินพร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม

ชุมชนผาเสวยจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.2517 โดยแยกมาจากตำบลมหาไชย ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายลาวโซ่ง ซึ่งอาศัยอยู่ดั้งเดิม และประชาชนบางส่วนอพยพมาจากต่างจังหวัด ปัจจุบันตำบลผา

เสวยอยู่ในเขตความปกครองของอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ตั้งอยู่เชิงเขาภูพาน ลักษณะพื้นที่ทั่วไปเป็นเนินดินสูง ต่ำ สลับกับพื้นที่ป่า ดินเป็นดินลูกรัง ผสมดินทรายเหมาะกับการทำสวนผลไม้และทำไร่ และการปศุสัตว์ ทิศเหนือติดกับตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ และอำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร ทิศใต้ติดกับตำบลสมเด็จ และตำบลลำห้วยหลวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศตะวันตกติดกับ ตำบลศรีสมเด็จ และตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

ในปี พ.ศ.2497 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาจากจังหวัดสกลนครได้มาแวะเสวยพระกระยาหาร ที่ผาอันสวยงามแห่งนี้ ซึ่งแต่ก่อนเป็นตำบลมหาไชย จนเป็นที่ประทับใจของประชาชน และเป็นทีภาคภูมิใจของชุมชนแห่งนี้ และต่อมาในปี พ.ศ.2525 ทางกรมการปกครอง ได้ประกาศแบ่งเขตพื้นที่ใหม่ มีการเลือกตั้งกำนันขึ้น ได้เสนอชื่อเป็นตำบลผาเสวย ในนามที่พระองค์ท่านได้เสด็จมาพักเสวยพระกระยาหาร ในช่วงนั้นผาเสวย เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวอำเภอสมเด็จและชาวจังหวัดกาฬสินธุ์

ในปัจจุบันผาเสวยกลายเป็นป่ารก บดบังทัศนียภาพซึ่งเคยสวยงาม เนื่องจากขาดการจัดการที่ดี ชุมชนท้องถิ่นไม่ค่อยมีส่วนร่วม ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีแนวคิดที่จะศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวผาเสวยตามอัตลักษณ์ โดยชุมชนตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ให้นักท่องเที่ยวได้แวะท่องเที่ยว อันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ผาเสวยเพื่อออกแบบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ และนำข้อมูลมาออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ให้กลายเป็นที่รู้จัก และนำไปสู่การสร้างจุดขายการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

1.2.2 เสนอแนวทางการบริหารของแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับการรับรู้อัตลักษณ์ของผาเสวย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ในงานวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อหาอัตลักษณ์ของผาเสวย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เพื่อบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งคัดเลือกจากกลุ่ม

ประชากรที่มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ชาวบ้านที่อาศัยในเขตตำบลผาเสวยมีทั้งหมด 11 หมู่ จำนวน หมู่ละ 4 คน โดยแยกเป็นอาชีพ ข้าราชการ, ค้าขาย, เกษตรกรรมและนักศึกษาและผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 2 คน ได้แก่ นายกและปลัดเทศบาล อีกทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในตำบลจำนวน 22 คน โดยแยกเป็น กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 10 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจำนวน 11 คน ปรากฏซ์ชาวบ้านจำนวน 3 คน วัฒนธรรมอำเภอ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 72 คน

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.4.1 ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญในอัตลักษณ์ของชุมชน เกิดความภูมิใจทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว

1.4.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและการท่องเที่ยว สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการดำเนินงานได้

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

คำว่า “อัตลักษณ์” ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรม แต่มีตำราหลายเล่มให้ความหมายคำว่า อัตลักษณ์ ไว้ว่าคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชน หรือ ประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไป หรือสากลกับสังคมอื่น สรุปร่าง ๆ คือ ลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น

“อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อตต + ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแครูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า (ทิตกร สอนภาษา, 2551)

“ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ในเขตการปกครองท้องถิ่นระดับเทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และมีขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน เช่น กลุ่มประชากรในหมู่ที่ 1 -11 ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

“ภูมิทัศน์” หมายถึง ภาพรวมของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ที่มนุษย์รับรู้ทางสายตาในระยะห่าง อาจเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ประกอบด้วยรูปทรงของแผ่นดิน น้ำ ต้นไม้ สัตว์และสรรพสิ่งมนุษย์สร้างขึ้น

“ผาเสวย” หมายถึง สถานที่ซึ่งตั้งอยู่เชิงเขาภูพาน ติดกับถนนทางไปจังหวัดสกลนคร อยู่ในตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์